

Správa o povodniach roku 2001 (za obdobie od začiatku roka do konca júla)

Jarné povodne

Pri odchode jarných vôd v roku 2001 sa vyskytli v juhozápadnej časti Slovenska povodňové javy vo dvoch fázach zvýšením hladín vnútorných vôd. Väčší rozsah povodňovej aktivity bol opäť na Východoslovenskej nížine, kde naše územie muselo zvládnuť tranzit povodňových prívalov cez rieky Uh, Latoricu, Tisu a Bodrog z Ukrajiny do Maďarska.

V juhozápadnej časti Slovenska V dôsledku náhleho oteplenia, pri ktorom sa topil sneh a intenzívnych, lokálne sa vyskytujúcich zrážok, v oblasti povodia toku Moravy stúpila hladina rieky Moravy a hladiny vnútorných vôd, čo si vyžiadalo ich čerpanie v II. stupni povodňovej aktivity (PA) v čase od 9. do 15. 1. 2001 a od 24.3. do 30.4. 2001.

V druhej fáze odtoku jarných vôd v marci a apríli si zvýšené hladiny vnútorných vôd vyžiadali nepretržité čerpanie postupne na ČS Malé Leváre, Zohor a ČS Asód.

Vodné toky na východnom Slovensku, v povodí Tisy, boli od novembra 1998 už po štvrtýkrát postihnuté mimoriadnou povodňovou situáciou. Na juhovýchode nášho územia boli v marci pri striedaní prúdenia arktického a teplého vzduchu zaznamenané mimoriadne mesačné úhrny atmosférických zrážok (244 až 293 % dlhodobého priemeru), ale najmä v hornom povodí Tisy na Ukrajine a v Rumunsku, kde sa vyskytovala ešte snehová pokrývka a pôda bola zamrznutá.

Povodňová aktivita začala prudkým stúpnutím Uhu v noci zo 4. na 5.3.2001. Hladiny riek ústiacich do Bodrogu a rieka Tisa kulminovali postupne od 5. do 9. marca. Kulminácia na dolnom Hornáde a jeho prítokoch bola neskôr - 22. až 25. apríla, po výrazných zrážkach v tomto povodí. Zmiernená bola manipuláciou na VD Ružin.

Na väčšine vodomerných staníc na hornej Tise a jej prítokoch boli prekročené doteraz najvyššie pozorované vodné stavy. Porovnateľná povodeň sa doteraz vyskytla v roku 1888. Záplavy spôsobili mimoriadne vysoké materiálne škody a na Ukrajine i straty na ľudských životoch.

V dôsledku preliatia hrádzí došlo na maďarskom území aj k ich pretrhnutiu, a to ľavej hrádze rieky Túr a pravej hrádze Tisy na dvoch miestach pri obci Tarpa. Cez prietrže hrádze Tisy vyteklo cca 150 mil. m³ vody.

Zaplavené bolo postupne nížinné územie a obce na pravej strane Tisy v Maďarsku a na Ukrajine v oblasti obcí Lipovo, Zvonkovo, Svoboda a Bovtrad'. Hrádzami kanálov došlo k vytvoreniu vodnej plochy o rozlohe cca 60 km². Tieto hrádze zabránili aj rozšíreniu záplavy do oblasti Čopu a ďalej na slovenské územie.

Z hľadiska výšky kulminačných prietokov tieto udalosti výrazne dopomohli k bezproblémovému priebehu povodne na slovenských tokoch. Dlhodobým trvaním vysokých stavov však opätovne dochádzalo k namáhaniu podložia hrádzí. Na ľavobrežnej hrádzi Latorice, v miestach, kde pri predchádzajúcich povodniach boli plošné priesaky, boli pozorované deformácie koruny a svahov hrádze.

Na tokoch slovenskej časti povodia Bodrogu neboli významné prietoky. Zvýšený prietok Laborca (na úrovni I. stupňa povodňovej aktivity) bol zachytený v nádrži Zemplínska Šírava.

K priaznivému odtoku povodňovej vlny cez Bodrog dopomohla relatívne nízka hladina Bodrogu a Tisy na maďarskej strane. Prispela k tomu aj skutočnosť, že maďarská

strana pozitívne reagovala na našu požiadavku na vyhradenie vodného diela Tiszalök, ktorá bola predložená ráno 5.3.2001 ihneď potom, ako prišli správy o katastrofálnej situácii na Ukrajine. Pozitívny vplyv sa prejavil aj pri odtoku povodňovej vlny Latorice, samotného Bodrogu a Tisy v Tokaji, ktorých kulminačné vodné stavy boli aj vďaka tomu nižšie, ako pri predchádzajúcich povodniach.

Priebeh povodňovej vlny na jednotlivých tokoch

Na Uhu povodeň vrcholila podobne ako na Ukrajine 5.3. až 6.3.2001. Prvé prognózy signalizovali podobnú povodeň ako v novembri 1998. Pripravovalo sa preto prerušenie ľavej hrádze pri štátnej hranici, resp. využitie priepadu na hrádzi, vybudovaného nedávno znížením koruny o 70 cm v dĺžke 190 m a opevnením koruny a svahov. Nakoniec nebolo potrebné uvedené opatrenie vykonať, pretože hladina pri kulminácii len málo presahovala úroveň priepadu zasypaného nezhutneným sypkým materiálom. V kritickej dobe (okolo 21,00 hod. dňa 5.3.2001) pred kulmináciou bola v obci Lekárovce napätá situácia, pretože práve v tejto dobe nebolo možné z ukrajinskej strany získať hodnovernú správu o tom, či Uh v Užhorode ešte stúpa, alebo už kulminoval. Nakoniec okolo 23,00 hod. bolo definitívne z Ukrajiny potvrdené, že kulminácia v Užhorode nastala už o 18,00 hod.

Na Latorici v Čope bola prekročená doterajšia najvyššia pozorovaná hladina o 5 cm. Napriek tomu vo Veľkých Kapušanoch nebol prekročený historický vodný stav (846 cm v júli 1980). Hladina dosiahla „len“ 780 cm, vďaka priaznivým odtokovým pomerom na Bodrogu.

Bodrog bol tentoraz dobrým recipientom Uhu, Laborca a Latorice vďaka včasným opatreniam na maďarskom území na VD Tiszalök. Vodný stav dosiahol 832 cm a napúšťanie poldra Beša. nebolo potrebné.

Tisa sa slovenského územia dotýka len v hraničnom úseku, v oblasti Malých a Veľkých Trakan na dĺžke 6 km. Pravá hrádza bola po predchádzajúcich povodniach zosilnená, takže k žiadnym nepriaznivým javom nedošlo. Situácii u nás významne pomohli prietže hrádzí na maďarskom území, čím došlo k splošteniu vlny. Napriek tomu vodný stav dosiahol hodnotu 802 cm, čo je na úrovni doterajšieho maxima v roku 1888. Po korunu hrádze bola ešte rezerva viac ako 100 cm.

Grafické znázornenie priebehu povodňovej vlny je v prílohe č. 1c.

Na riešenie mimoriadnej situácie na ukrajinskom území bola poskytnutá pomoc aj zo slovenskej strany prostredníctvom Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p. – odštepného závodu Povodia Bodrogu a Hornádu. Na prečerpávanie vody zo zaplaveného územia v oblasti obcí Lipovo, Zvonkovo, Svoboda a Bovtraď bola v dňoch 23.3.2001 – 31.3.2001 nasadená skupina 8 pracovníkov s kompletným technickým vybavením, a to 4 prenosnými ponornými čerpadlami o celkovej kapacite cca 1000 l.s⁻¹, 2 nákladnými autami, autožeriavom, 2 dieselagregátmi, maringotkou a cisternovým automobilom PHL. Pracovná skupina bola sebestačná aj z hľadiska ubytovania, stravovania a zabezpečovania pohonných hmôt. V uvedenej oblasti boli nasadené aj ďalšie zahraničné skupiny pracovníkov s čerpacou technikou z Maďarska a Holandska. Slovenská kompletne vybavená čata si získala uznanie, o čom svedčí ďakovný list ministra ukrajinskej vlády V. M. Choreva.

Na slovenskom území boli následky povodní výrazne menšie. Vyhlásenie a odvolávanie stupňov PA je v prílohe 1a.

Vodné diela počas povodňovej situácie zachytili celkom 52,4 mil. vody, z toho Zemplínska Šírava 11 mil. m³ (pri max. prítoku 450 m³.s⁻¹ a odtoku 120 m³.s⁻¹), V. Domaša 31 mil. m³ (pri max. prítoku 350 m³.s⁻¹ a odtoku 50 m³.s⁻¹), VN Starina 8,5 mil. m³ a Ružin 1,9 mil. m³ vody. Na uvedených vodných dielach nebola prekročená maximálna prevádzková hladina.

Možno konštatovať, že až na pretrvávajúce problémy na Uhu, vodohospodárske úpravy vykonané na východoslovenskej nížine znova splnili svoj účel. Počas povodňovej aktivity sa nevyskytli problémy a nedostatky takého charakteru, ktoré by vážne zasiahli do vykonávaných zabezpečovacích prác. Koordinácia prác bola na dobrej úrovni. Dlhodobé zaťažovanie hrádzi vyvoláva nutnosť ich urýchleného zosilňovania, aby sa predišlo podobnej situácii, ako nastala v Maďarsku na Tise. Počas povodňovej aktivity sa nevyskytli problémy a nedostatky takého charakteru, ktoré by vážne zasiahli do vykonávaných zabezpečovacích prác. Koordinácia prác bola na dobrej úrovni.

Neuspokojivý stav v získavaní aktuálnych informácií o vodných stavoch, predovšetkým z Ukrajiny pretrváva.

Povodne v letných mesiacoch

Následkom extrémne výdatnej zrážkovej činnosti spojenej s prechodom frontálneho systému a prívalových dažďov po opakovaní sa vyskytujúcich búrkach z tepla vznikli v mesiaci júl v Slovenskej republike rozsiahle povodne.

Po výdatných zrážkach na území severnej Moravy došlo k stúpnutiu hladiny na rieke Morava. II. st. PA bol vyhlásený ÚPK na I. povodňovom úseku od 20.7.2001 do 23.7.2001. Okresná povodňová komisia OÚ Dunajská Streda z dôvodu vzdutia vody z Váhu do M. Dunaja vyhlásila II. st. PA nepretržité čerpanie vody na čerpacej stanici Asód.

Výdatné zrážky vo večerných hodinách dňa 16.7.2001 spôsobili vzostup vodných hladín na toku Osrblianka v k.ú. Osrblie a Čierny Hron v k.ú. Hronec.

K vybreženiu vôd na toku Osrblianka došlo v nočných hodinách dňa 16.7.2001 o 23.30 hod. Vzhľadom na to, že sa jednalo o neupravené toky a krátkodobý priebeh povodne v nočných hodinách, vzniknuté záplavy spôsobili značné škody na rodinných domoch a hospodárskych objektoch obyvateľov obcí. Voda vybrežila v intraviláne aj extraviláne obcí, zaplavila pivničné a obytné priestory 90 rodinných domov a taktiež došlo aj k poškodeniu nevyhovujúcich premostení, na toku, ktoré sa museli odstrániť, nakoľko tvorili prekážku v toku.

V doobedňajších hodinách dňa 17.7.2001 voda pretekala opäť korytom Osrblianky.

V oblasti severného a severovýchodného Slovenska bolo záplavami s ničivými následkami zasiahnuté územie 32 okresov. Povodne zaplavili a poškodili rodinné domy, bytové domy, hospodárske budovy, výrobné prevádzky, skladové priestory, zdroje pitnej vody, úrodu na poliach, štátne cesty, miestne komunikácie, mosty, lávky, úseky železníc, ochranné hrádze a brehové opevnenia vodných tokov.

Následkom výdatných dažďov došlo na toku Kysuca a prítokoch k zvýšeniu vodných stavov. Povodňová situácia na toku Kysuca v Čadci vznikla vplyvom zúženia toku pri výstavbe mostných pilierov. Povodňovými prítokmi boli ohrozované niektoré obce v okrese Čadca a Žilina (Raková, Čierne, Skalité, Radôstka, Vadičov, Belá – Nižné Kamence). V týchto obciach boli vykonané sanácie brehových nátrží lomovým kameňom.

K vybrežovaniu došlo na toku Jelešná v mieste colného prechodu Trstená, následne na toku Váh v Nolčove (nízka ľavostranná hrádza Váhu, zarastené koryto), na toku Belá v Liptovskej Kokave. Vplyvom zvýšených prítokov došlo ku škodám na majetku SVP aj na tokoch Polhoranka, Biela Orava, Veselovianka, Mútňanka, Orava, Studený potok, Oravica, Zázrivka, Lupčianka.

Dňa 24.7.2001 vo večerných hodinách a 25.7.2001 v ranných hodinách došlo k mimoriadnym zrážkam na Orave. Z toho dôvodu došlo k prekročeniu maximálnej prevádzkovej hladiny 601,24 m n.m. (Balt p.v.) VD Orava. Odtok v zmysle manipulačného poriadku bol upravený na $340 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ (prítok $360 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$). Rozdiel sa plnil v retencii.

Zrážky z medzipovodia a manipulácie na vrcholových nádržiach spôsobili dosiahnutie II. stupňa PA na Dierovej a Hubovej a na vodných dielach na Váhu. Z uvedených dôvodov Krajský

úrad Žilina vyhlásil II. st. PA pre tok Orava a Váh kraj Žilina. V ďalších dňoch sa prietok musel zvýšiť až na $440 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, čo spôsobilo pri povodňových prítokoch na celom Liptove a Orave zvýšenie prietoku vo Váhu na úroveň II. stupňa PA. Postupne bol vyhlásený II. stupeň PA na Váhu aj v krajoch Trenčín a Trnava. Povodňová vlna zvýšená o prитоky Kysuce na úrovni III. stupňa PA prechádzala Považím a utlmila sa v nádrži Kráľová.

Kritická situácia vznikla v Prešovskom kraji, kde prednosta krajského úradu dňa 25.7.2001 vyhlásil mimoriadnu situáciu vo všetkých okresoch kraja. Najväčší počet obcí bol postihnutých povodňami v okresoch Stará Ľubovňa a Bardejov, z toho niektoré boli povodňovými prívalmi postihnuté opakovane. Povodňové prитоky, najmä na horných úsekoch tokov, znamenali vážny zásah do života miestnych obyvateľov a boli príčinou značných materiálnych škôd. Vybreená voda na viacerých miestach zapríčinila odplavenie telesa cesty alebo aktivovanie zosuvov pôdy. V dôsledku toho do viacerých obcí nebol možný prístup po pozemných komunikáciách. K takýmto obciam patrili napríklad Hraničné, Kače, Medzibrodie, Mníšek nad Podpradom, Pilhovčik, Súlin, Závodie, miestnej časti v Liptovskej Kokave a ako aj do ďalších osád. V meste Prešov došlo následkom preliatia starej nefunkčnej hate a pretrhnutia pravobrežnej ochrannej hrádze Torysy k ohrozeniu Sídlička III.

Vo všetkých oblastiach postihnutých povodňami povodňové komisie obcí, okresných úradov a krajských úradov operatívne podľa vzniknutej situácie zabezpečovali potrebné opatrenia na zabránenie alebo zmiernenie nepriaznivých následkov povodní. Úsilie povodňových orgánov, záchranných zložiek a správcov vodných tokov bolo zamerané predovšetkým na záchranu ľudí, hospodársky zvierat a majetku, uvoľňovanie prietochných profilov korýt riek a potokov a spojzdenie prístupových komunikácií do obcí. Vo viacerých oblastiach boli znečistené zdroje pitnej vody a z toho dôvodu bolo potrebné zabezpečovať náhradný rozvoz pitnej vody. Do výkonu záchranných prác bolo celkom zapojených 24 105 miestnych obyvateľov, jednotky požiarnej ochrany v počte 2059, príslušníci záchranných brigád civilnej ochrany v počte 227, príslušníci Policajného zboru v počte 165 a príslušníci Armády SR v počte 295. Pracovníci povodňových orgánov na všetkých stupňoch riadenia sa podieľali na riadení zabezpečovacích a záchranných prác v celkovom počte 865.

Jednotky Zboru požiarnej ochrany okresných úradov počas povodní, ktoré sa vyskytli v roku 2001, najmä však v mesiaci júl, boli zapojené do výkonu záchranných prác a súvisiacich opatrení od samého vzniku povodňovej situácie až po odčerpanie záplavových vôd z obytných budov a domových studní. Pomáhali evakuovať alebo zachraňovať obyvateľov, odstraňovať nahromadené zátarasy na cestných mostoch a priepustoch, ktoré bránili odtoku povodňovej vlny a tiež odstraňovať nánosy z verejných priestranstiev a komunikácií. V prípadoch, ak na výkon záchranných prác nepostačovali sily a prostriedky postihnutého okresu alebo kraja bola zabezpečená pomoc jednotiek Zboru požiarnej ochrany z ďalších okresov a krajov. Za tým účelom Operačná skupina Ministerstva vnútra SR na ochranu pred povodňami zabezpečila jednotky Zboru požiarnej ochrany šiestich okresov Banskobystrického kraja a troch okresov Košického kraja v dňoch 25.-28.7.2001 na pomoc najviac postihnutým územiám Prešovského kraja.

Výkon záchranných prác bol spojený s celým radom nepredvídateľných okolností. Napríklad dňa 25.7.2001 bolo na štátnej ceste medzi obcami Lučivná a Štrba prívalom vody odplavených 8 osobných motorových vozidiel. Pomocou vrtuľníka ATE Poprad za účasti potápačov jednotky Zboru požiarnej ochrany OÚ Poprad bol vykonaný prieskum za účelom vyslobodenia uviaznutých osôb. V dôsledku vysokých prítokov na Čiernom Váhu a následného odplavenia lávok a poškodenia prístupovej komunikácie bolo potrebné dňa 27.7.2001 evakuovať 73 osôb (z toho 60 detí) zo stanového tábora skautov medzi obcami Šuňava a Liptovská Teplička. Pri vypúšťaní zvýšeného prietoku z VD Krpelany cca $800 \text{ m}^3/\text{s}$ do starého koryta Váhu došlo pri obci Nolčovo k prelievaniu ľavostrannej ochrannej hrádze, pričom hrozilo zaplavenie časti obce a záhradkárskej osady s 200 chatkami. Príslušníci Policajného zboru zabezpečili evakuáciu osôb z tejto oblasti. Príslušníci jednotky Zboru

požiarnej ochrany OÚ Martin zabezpečili cca 300 vriec, ktoré za pomoci miestnych obyvateľov naplnili pieskom a zabudovali na ohrozené miesta za účelom ochrany hrádze pred preliatím. Koryto Váhu v tomto úseku by malo previesť približne 1600 m³/s ale prietoknosť je znížená porastom v inundácii.

Postupom povodňovej vlny na dolné úseky tokov boli zaplavované široké inundačné územia, ktoré miestami boli využívané na rekreačné účely alebo na rybolov.

V dôsledku stúpnutia hladiny Hornádu došlo dňa 26.7.2001 pri obci Kechnec k zaplaveniu ostrovčeka, na ktorom stanovalo 11 osôb. Záchranným člnom previezli postihnutých do bezpečia príslušníci jednotky Zboru PO Košice-okolie. Obdobná situácia vznikla v inundácii Váhu pri obci Šintava dňa 27.7.2001, kde došlo k ohrozeniu 14 turistov a 4 osobných motorových vozidiel s príviesmi. Záchranu postihnutým osobám poskytli príslušníci jednotiek Zboru požiarnej ochrany z okresov Galanta a Trnava pomocou dvoch záchranných člnov a príslušníci Armády SR s nákladným vozidlom T-815.

Celkove počas povodní v roku 2001 do konca júla na území Slovenskej republiky došlo v 379 postihnutých obciach k zaplaveniu 8039 suterénnych alebo pivničných priestorov rodinných domov a bytových domov. Značne bolo poškodených 94 rodinných domov a 100 hospodárskych budov a iných objektov. Záplavami bolo postihnutých 149 závodov a prevádzok. Bolo zaplavené 22 993 ha územia, prevažne poľnohospodárskej pôdy. Intravilány obcí boli zaplavené v rozsahu 1213 ha. Priamymi následkami povodní bolo postihnutých 19 828 obyvateľov. Z nich 61 zostalo dočasne bez prístrešia. Pred ničivými následkami povodní bolo potrebné evakuovať 243 osôb, z ktorých 138 muselo byť zachraňovaných už zo zaplavených priestorov s použitím záchranných člnov alebo nákladných áut umožňujúcich brodenie vo vyššej vode. Železnice boli poškodené v úseku 165 m, štátne cesty v úseku 67,5 km, miestne komunikácie v úseku 379 km a chodníky v dĺžke 8,8 km. Povodne poškodili alebo zničili 271 cestných mostov a 238 lávok pre peších. Povodne si vyžiadali aj dve obeť na ľudských životoch. V obci Veľký Lipník, okres Stará Ľubovňa dňa 26.7.2001 strhol ženu prúd riečky Lipničianka. Jej utopené telo sa našlo v rieke Dunajec na území Poľskej republiky. Dňa 30.7.2001 v okrese Žilina sa utopil občan, ktorý chcel plávať v rozvodnenej rieke Rajčianka. Telo utopeného vytiahla z vody jednotka Zboru požiarnej ochrany OÚ Žilina dňa 4.8.2001.

Náklady na výkon záchranných prác boli povodňovými orgánmi vyhodnotené na 57,1 mil. Sk, na zabezpečovacie práce 32,1 mil. Sk. Na majetku obyvateľov vznikli škody vo výške 136,6 mil. Sk, na majetku obcí 418,0 mil. Sk, a na majetku štátu v správe rezortov, okresných a krajských úradov vo výške 1 004,3 mil. Sk. Škody u iných, zväčša poľnohospodárskych subjektov predstavujú 401,8 mil. Sk. Celkové škody a náklady spôsobené povodňami v roku 2001 boli vyhodnotené na 2 049,8 mil. Sk.

Škody v rezorte Ministerstva dopravy, pôšt a telekomunikácií SR

A/ Povodňové škody na cestnej sieti v roku 2001.

Intenzívne zrážky v tretej dekáde mesiaca júl 2001 a následné prívalové vody a povodne najmä na severnom a východnom Slovensku spôsobili značné škody tiež na cestách I., II. a III. triedy. Podľa výsledkov odborného posúdenia tohto stavu v postihnutých oblastiach správcom – Slovenskou správou ciest, výška spôsobených škôd k 31.7.2001 dosiahla **265,0 mil. Sk**. Poškodených bolo 67,5 km ciest a 47 mostov. Najväčšie škody vznikli v okrese Stará Ľubovňa – 122,1 mil. Sk.

Medzi najväčšie škody patria zosuvy svahov cestných telies, podmytie a odplavenie cestných telies, konštrukcií vozoviek s následným poklesom a porušením, zrútený most,

podmytie pilierov o opôr mostných objektov, poškodenie priepustov a odvodňovacích systémov, poškodenie oporných a zárubných múrov, zosuvy svahov na cestné telesá, poškodenie záchytných a bezpečnostných zariadení, dopravného značenia a ostatných súčastí ciest, nánosy bahna na vozovky, spadnuté stromy na vozovky a iné.

Kapacity údržby Slovenskej správy ciest boli v súčinnosti s okresnými povodňovými komisiami operatívne nasadzované na zabezpečovacie práce súvisiace s uvedením cestných úsekov do prejazdného stavu aspoň v jednom pruhu. Práce prebiehali podľa potreby nepretržite i v nočných hodinách a v dňoch pracovného voľna. Nasadených bolo 461 zamestnancov, ktorým v rámci nadčasovej práce vznikli mzdové nároky vo výške 441 tis. Sk. V rámci zabezpečovacích prác sa odstraňovali predovšetkým prekážky z vozoviek ako sú nánosy zeminy, spadnuté stromy, vykonával sa kamenný zához odplavených častí cestných telies, krajníc a provizórne úpravy poškodených vozoviek, uvoľňovanie zanesených odvodňovacích systémov, osadzovanie prenosného dopravného značenia do miest, kde bolo potrebné usmerniť dopravu do jedného jazdného pruhu a pod. Materiálne a mzdové náklady na tieto najnutnejšie zabezpečovacie práce dosiahli výšku 12,0 mil. Sk. Do technicky zložitejších zabezpečovacích prác v geologicky náročných podmienkach boli nasadené špecializované dodávateľské kapacity. Náklady na tieto práce budú zahrnuté do definitívnych úprav v rámci opráv a rekonštrukcií jednotlivých úsekov ciest.

Odstraňovanie škôd na cestnej sieti je vzhľadom na finančnú náročnosť rozložené do rokov 2001 a 2002. V roku 2001 sa budú realizovať len práce k spojzdnosti úsekov ciest s tým, že dosiahnutie pôvodnej funkčnej úrovne sa uskutoční až v roku 2002.

Prehľad povodňových škôd na cestnej sieti v roku 2001 a návrh na ich odstránenie

VII. Ukazovateľ	Výdavky na odstránenie škôd (v mil. Sk)		
	Celkom	v rokoch	
		2001	2002
Zabezpečovacie práce	12,03	12,03	0
z toho mzdy	0,44	0,44	0
Opravy	146,40	125,91	20,49
Rekonštrukcie	106,60	81,70	24,90
Spolu:	265,03	219,64	45,39

Krytie finančných výdavkov potrebných k odstráneniu povodňových škôd sa navrhuje s ohľadom na obmedzené možnosti Štátneho fondu cestného hospodárstva riešiť nasledovne:

a/ v roku 2001

- zrušením 7 % regulácie transféru zo štátneho rozpočtu na výstavbu ciest (900 mil. Sk x 0,07) 63,00 mil. Sk
- dotáciou zo štátneho rozpočtu 156,64 mil. Sk
 - v tom na mzdy Slovenskej správy ciest 0,44 mil. Sk
- Spolu 219,64 mil. Sk

b/ v roku 2002 dotáciou zo štátneho rozpočtu..... 45,39 mil. Sk

B/ Povodňové škody na železničiach SR v roku 2001

Na železničiach SR spôsobili povodne v roku 2001 škody vo výške 19,14 mil. Sk.

V tom v oblasti a/ železničných tratí a stavieb

Správa ŽTS Spišská Nová Ves	15,7 mil. Sk
Správa ŽTS Prešov	2,3 mil. Sk
Správa ŽTS Žilina	0,3 mil. Sk
b/ telekomunikačnej a zabezpečovacej techniky	
Správa TZT Nové Zámky	0,25 mil. Sk
Správa TZT Košice	0,34 mil. Sk
c/ energetiky a elektrotechniky	
Správa EE Košice	0,25 mil. Sk

Krytie finančných výdavkov potrebných na odstránenie povodňou spôsobených škôd sa navrhuje riešiť prostredníctvom dotácie zo štátneho rozpočtu.

Škody v rezorte Ministerstva hospodárstva SR

V rezorte MH SR spôsobili povodne a búrky v júli 2001 škody na majetku SPP a.s. Bratislava a na majetku štátu v správe VSE š.p. Košice a SSE š.p. Žilina.

Plynárenstvo:

Povodňou boli zasiahnuté plynárenské, rozvodné a technologické zariadenia v odštepných závodoch Poprad, Košice a Michalovce.

V OZ Poprad boli zasiahnuté plynárenské zariadenia v obciach Strážky, Holumnica, Veľká Lomnica, Hramoš, Pastovík a Lendak na VTL diaľkovej sústave. Škody na tejto sústave sú predbežne odhadnuté na 1,7 mil. Sk.

Najviac zasiahnuté miestne siete v zásobovacom území v pôsobnosti tohoto OZ boli v obciach Štrba, Lučina, Spišský Štvrtok, Zaľubica, Kežmarok, Ihlany, Litmanová, Koločkov, Jakubany. Celkom v rámci OZ Poprad bolo povodňami zasiahnutých 15 obcí a odhadnutá škoda predstavuje čiastku 2,35 mil. Sk.

V OZ Košice boli narušené povodňami len miestne siete v 8 obciach okresu Bardejov. Materiálne škody boli odhadnuté na 2,5 mil. Sk.

V OZ Michalovce boli na VTL diaľkovej sústave narušené plynovody Humenné - Snina a Vranov - Podlipníky. Spôsobené škody na týchto plynovodoch sú odhadnuté na 1,2 mil. Sk.

Na miestnych sieťach v 6 obciach Brestov, Gruzovce, Topoľovská, Medzilaborce, Kalinov, Ňagov sú odhadnuté škody vo výške 350 tis. Sk.

Celkové škody na plynárenských zariadeniach sú odhadnuté vo výške 6,4 mil. Sk. Na odstraňovaní škôd pracuje 70 pracovníkov SPP s použitím 22 dopravnomechanizačných prostriedkov.

Elektroenergetika:

Povodňami a búrkami boli zasiahnuté elektrozaariadenia slúžiace na rozvod a distribúciu elektriny v distribučných podnikoch SSE Žilina a VSE Košice.

V SSE š.p. Žilina boli najviac postihnuté distribučné divízie v Žiari nad Hronom, kde sa vyskytli poruchy v 60 obciach. Poruchami bolo narušených 7,5 km vedení a 480 trafostaníc.

V Žilinskom kraji boli poruchy v 40 obciach, kde bolo narušené 10 km vedenia a 240 trafostaníc.

V Liptovskom Mikuláši boli poruchy v 65 obciach, kde bolo porušené vedenie na úseku 20 km a boli spôsobené poruchy v 420 trafostaniciach.

V Banskobystrickom kraji boli poruchy v 70 obciach, kde bolo narušené vedenie na úseku 15 km a v 500 trafostaniciach boli spôsobené poruchy.

V Rimavskej Sobote boli poruchy v 50 obciach vedenia, kde bolo narušené vedenie na úseku 13 km a v 300 trafostaniciach boli spôsobené poruchy.

Odhadnutá škoda v SSE š.p. Žilina je vo výške 14 mil. Sk. Na odstraňovaní porúch pracovalo 230 pracovníkov s použitím 200 dopravnomechanizačných prostriedkov.

Vo VSE š.p. Košice boli najviac postihnuté distribučné oblasti v Spišskej Novej Vsi, kde boli poruchy v 14 obciach a bolo narušené vedenie v úseku 10 km a spôsobené poruchy na 50 trafostaniciach.

V Košickej zásobovacej oblasti boli najviac postihnuté VN - rozvody, kde na výmenu podporných bodov v ťažko prístupnom teréne musel byť použitý vrtuľník.

V Prešovskom kraji boli poruchy v 10 obciach, kde na úseku 15 km bolo narušené vedenie a spôsobené poruchy v 30 trafostaniciach.

V Michalovskej oblasti boli poruchy v 44 obciach, kde na úseku 30 km boli narušené siete a spôsobené poruchy v 50 trafostaniciach.

Odhadnutá škoda vo VSE š.p. Košice je vo výške 6,5 mil. Sk. Na odstraňovaní škôd pracovalo 180 pracovníkov s použitím 120 dopravnomechanizačných prostriedkov.

Celkové škody v rezorte MH SR predstavujú čiastku 26,9 mil. Sk. Na odstraňovaní porúch pracovalo 420 pracovníkov s použitím 342 dopravnomechanizačných prostriedkov.

Na základe analýzy doterajších priebehov povodní, búrok a veterných smrští operatívna skupina pre energetiku doporučuje:

- a) TŠ a UPK rozšíriť o zástupcu Správy štátnych hmotných rezerv,
- b) vykonať potrebné úpravy v havarijných plánoch jednotlivých spoločností, ktoré zabezpečujú distribúciu elektriny a plynu tak, aby v havarijných skladoch bola dostatočná zásoba materiálov a prostriedkov na obnovenie dodávok elektriny a plynu,
- c) legislatívne upraviť poskytnutie príspevku na bývanie aj na účely poistenia obydľí u sociálne odkázaných obyvateľov.

Závery a návrh opatrení z oblasti vodného hospodárstva

Práce vykonané počas povodňovej aktivity zodpovedali danej situácii. Boli vykonávané v zmysle a v rozsahu danom povodňovými plánmi Manipulácie na vodných dielach sa vykonávali podľa manipulačných poriadkov

. Z vyhodnocovanej povodne vyplynuli nasledovné požiadavky:

1. Na zistenie stavu podložia Latorickej hrádze v kritických úsekoch je potrebné vykonať hydrogeologický prieskum a podľa výsledkov navrhnúť opatrenia na celkovú rekonštrukciu hrádze.
2. Zároveň je potrebné urýchliť prípravu investičnej akcie plánovanej v rámci projektu „Povodne...“ tak, aby stavebné práce boli začaté v roku 2001.
3. Zlepšiť spoluprácu pri výmene informácií počas povodňovej situácii medzi organizáciami v SR a na Ukrajine.
4. Zorganizovať pracovnú poradu dispečingov SVP a zástupcov organizácií SHMÚ a MV za účelom zosúladenia správ a výmeny informácií pri riešení povodňových situácií.
5. V skladoch ŽR doplniť použitý materiál spotrebovaný počas povodne.

Plnenie Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010

Pre plnenie Programu protipovodňovej ochrany v SR do roku 2010, ktorý vláda SR prijala svojim uznesením č. 31/2000 zo dňa 19. januára 2000 nie sú vytvorené podmienky.

V prílohe č. 1 k Uzneseniu vlády č. 31/2000 sú pre Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. definované finančné prostriedky na protipovodňové opatrenia nasledovne

- v roku 2000	881 000 tis. Sk
- na roky 2001 - 2005	5 556 000 tis. Sk
- na roky 2006 - 2010	8 159 000 tis. Sk

Celkom na roky 2000 - 2010	14 596 000 tis. Sk
----------------------------	--------------------

Celková potreba finančných prostriedkov na realizáciu „Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ v rezorte Ministerstva pôdohospodárstva SR (spolu SHMÚ, SVP, š.p., Lesy) je 17 714 400 tis. Sk.

Protipovodňové opatrenia v rámci SVP, š.p. sú podložené menovitým zoznamom investícií a dotýkajú sa celého územia Slovenska s akcentom na husto obývané regióny a intravilány veľkých miest a vychádzajú z jestvujúcich štúdií, projektov a odborných odhadov.

Na základe priebežného hodnotenia a porovnania predpokladov „Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ s realitou za roky 2000 a 2001 v časti dotýkajúcej sa SVP, š.p. vyplýva, že „Program ...“ nie je zdrojovo zabezpečený a pri súčasnom stave a predpoklade vývoja zdrojov, z ktorých je v súčasnosti financovaný, nie sú vytvorené predpoklady jeho čiastkových plnení ani jeho plnenia ako celku.

Už ku koncu roku 2001 sa vytvára rozdiel - 633 775 tis. Sk.

Vzhľadom na závažnosť a naliehavosť riešenia problematiky protipovodňovej ochrany územia Slovenska z vnútroštátneho ale aj z medzinárodného hľadiska bude potrebné rozhodnúť o výslednom variante pokračovania v „Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ z hľadiska

- charakteru štruktúry investičných protipovodňových opatrení

- možnosti obstarávania zahraničných finančných zdrojov (príprava ďalších projektov pre predvstupové fondy EÚ)
- účasti štátneho rozpočtu na ďalšom spolufinancovaní „Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“

Krajské úrady a Ministerstvo vnútra SR navrhujú realizovať tieto opatrenia:

Za účelom odstránenia následkov povodní v roku 2001 a na zabránenie vzniku povodňových situácií v budúcnosti navrhujú krajské úrady a Ministerstvo vnútra SR realizovať tieto opatrenia:

1. Operatívne riešiť pridelenie finančných prostriedkov na úhradu nákladov za vykonané záchranné a zabezpečovacie práce.
2. V rozpočtovej kapitole krajských úradov vyčleniť finančné prostriedky na úhradu výdavkov spojených so vznikom mimoriadnych situácií a stanoviť mechanizmus hospodárenia s týmito prostriedkami.
3. Podľa možnosti štátneho rozpočtu vyčleniť finančné prostriedky na úhradu škôd na štátnych cestách, miestnych komunikáciách, mostoch a lávkach, pričom urýchlenie riešiť prípady, kde je havarijná situácia.
4. Podľa možnosti štátneho rozpočtu prispieť na jednorázové odškodnenie obyvateľov, ktorým povodne poškodili domy, byty a bytové zariadenie, s prihliadnutím na ich finančnú situáciu a majetkové pomery.
5. Riešiť materiálno-technické vybavenie technických štábov okresnej povodňovej komisie a technických štábov krajskej povodňovej komisie ako aj povodňových komisií obecných úradov.
6. Vytvoriť technické a finančné podmienky na postupné budovanie suchých nádrží (poldrov) na horných úsekoch tokov za účelom zachytávania povodňových prietokov a takto chrániť obce a mestá pred záplavami.
7. Využiť poznatky povodní v ostatných rokoch na území Slovenskej republiky a preveriť projektovanú prietoknosť korýt tokov a medzihrádzových inundácií a následne prijať opatrenia na zabezpečenie dostatočnej prietoknosti vodných tokov.
8. Z úrovne okresných úradov v súčinnosti so správcami vodných tokov vykonať povodňové prehliadky všetkých tokov a prijať opatrenia na zabránenie alebo zmiernenie ničivých následkov povodní.
9. Z úrovne krajských úradov prijať opatrenia, aby stavebné úrady okresných úradov a obcí v blízkosti vodných tokov zvažovali povoľovanie stavieb s prihliadnutím na ich ochranu pred povodňami.
10. Prostredníctvom správcov vodných tokov riešiť zvýšenie ochrany intravilánov obcí a miest, ktoré boli postihnuté povodňami v ostatných rokoch.
11. Spracovať návrh zákona o ochrane pred povodňami.

Povodne sa v ostatných rokoch vyskytujú pravidelne a prognózy upozorňujúce na klimatické zmeny, ktoré budú spôsobovať aj väčšie výkyvy počasia sprevádzané povodňami sa zrejme naplňajú. Takáto situácia si vyžaduje systémový prístup k prevencii vzniku škôd a k odstraňovaniu následkov spôsobených povodňami. Účinnosť prevencie bude závislá na realizácii „Programu protipovodňovej ochrany SR do roku 2010“ a ďalších navrhovaných opatrení.

Značné finančné nároky na úhradu nákladov a škôd spôsobených povodňami si vyžadujú vytvoriť osobitné zdroje na ich financovanie. Účinnosť technických opatrení na ochranu pred povodňami klesá s ich zhoršujúcim sa stavom, pretože finančné prostriedky na ich obnovu sú nedostatočné.

Jedným z možných riešení tejto nepriaznivej situácie je vytvorenie fondu protipovodňovej ochrany na zabezpečenie a realizáciu protipovodňových opatrení a na úhradu nákladov na záchranné a zabezpečovacie práce a povodňové škody.

Zdrojmi fondu by mohli byť:

- časť daní obcí (ochrana intravilánu i extravilánu obcí, podľa hodnoty chráneného majetku, podľa rozlohy ohrozeného územia,
- príspevok podnikateľských subjektov v povodňovo ohrozených oblastiach,
- príspevok poisťovní,
- dotácie zo štátneho rozpočtu,
- bankové úvery a pôžičky,
- úroky z prostriedkov fondu,
- dary a príspevky od právnických a fyzických osôb.

Prostriedky fondu by sa používali na:

- krytie nákladov na realizáciu preventívnych protipovodňových opatrení (údržba vodných tokov a ochranných hrádzí, údržba objektov na tokoch),
- odstránenie povodňových škôd,
- financovanie zabezpečovacích prác,
- financovanie záchranných prác,
- krytie nákladov na činnosť povodňových orgánov.

Tento fond by spravoval Slovenský vodohospodársky podnik, š.p. Banská Štiavnica (SVP, š.p.) a prostriedky na úhradu povodňových škôd by sa z fondu poskytovali na základe rozhodnutí Ústrednej povodňovej komisie. Druhou alternatívou je, aby prostriedky za odbery povrchových a podzemných vôd boli poukazované SVP, š.p., ktorý by ich používal na realizáciu preventívnych protipovodňových opatrení.

Povodňové škody v poľnohospodárskych subjektoch v roku 2001 bude riešiť Ministerstvo pôdohospodárstva SR v zmysle zákona č. 240/1998 z 13. mája 1998 podľa § 2 ods.1 písmeno e) a súlade s § 26 a § 27 Výnosu MP SR číslo 3809/2/2000/100 z 18.12.2000. Na tieto tituly je na rok 2001 vyčlenená čiastka 169 mil. Sk na § 26 a 130 mil. Sk na § 27. V týchto čiastkach je zahrnutá aj možnosť riešiť úhradu časti poistného pri prípadných škodách spôsobených veľmi nebezpečnými nákazami, a to do výšky 20% zaplateného poistného. Predpokladaná čiastka na poskytnutie takejto dotácie bude v roku 2101 do výšky 30 mil. Sk.